

**ES RETRATO
OUAL**

EDGAR ALLAN POE

Es castell en qu'es méu criad va tení a bé entrà per forsa, antes que permetrermê passà sa nit a l'ayre libre, emb s'estad en que me trobava, a causa de sas méuas feridas, éra un d'aquéxos edificissis mêscle de grandesa y melancolía que per llèrgs siggles varen alsà es séu ruos frónt en mitj d'ets Apeninos, lo matex en sa réalidat qu'emb s'immaginassió de sa señora Radcliffe.

Segóns tota apariènsi havía estad temporal y fa poc abandonad.

Mos istalam a una de sas salas o habitassións més menudas y ménos suntuosament amobbladas.

Dita habitassió estava situada en una torra aislada de s'edifissi, y sa séva decorassió éra rica però antiga y buyda.

Tapavan sas parêds gruxadas ricas catifas, numerosos trofèus heràldics de totas sas fórmes, axí com també una cantidat de bon de ve prodigiosa de pinturas modèrnes, plenas d'estil, en rics cuadros d'ò d'un gust arabêsc.

A causa sênsê dutte, de colca deliri que comensava a apoderarsê d'es méu cap, vatj esperimentà un interés fóns de cap an aquéllas pinturas qu'estavan penjadas no domés en es

paños principals de sas parêds gruxadas, sinó també un festé de revols que feya inevitables fé de ménos s'arquittura d'es castell.

Va sê tal s'interés, que vatj ordenà a n'en Pédro que tencàs es fexugs portellóns de fusta de s'habitassió, (posad que ja éra de vespre), que ensengués un gran canalòbre de mols de metxéros o brassos, colocad enrevoltand sa méua capsaléra, y que obrís per complet es gròssos penjaròys de vellut negre, gornidas d'amplas llêncas qu'enrevoltan es llit.

Desitjava jo que se fés axí per que, si no poría dormí, pogués manco consolarmê alternativament emb sa contemplassió d'aquestas pinturas y emb sa lectura d'un menud volumen que havia trobad demunt es coxí y que contenía es judici crític y s'anàlissis de sas matéxas.

Llarg, molt llarg tens, el vatj lleggí y el vatj contemplà devòta y relligiosament.

Varen passà ràpidas y gloriosas sas hòras y va arribà sa mitja nit.

Sa posissió d'es canalòbre me desagradava, y estenguend sa ma emb dificultat, (per no empipà a n'es méu criad que s'havía quédad dormid), vatj colocà s'objette de manéra que sas sévas flamas illuminassen de ple es llibre.

Però s'acció va produí un efètte absolutament inespèràd.

Es ratjos de sas numerosas espèumas (pêrque n'y havía moltas) varen caure llavonses demunt una vasa de s'habitassió amagada fins llavonses per sa molt fóna sómbra que proyettava una de sas columnas d'es llit.

En es fóns d'es matex se va déxà veure en mitj d'una llum viu una pintura que fins llavonses havía escapad a sa méua observassió.

Éra es retrato d'una jove ja pròtsima a essê dòna.

Vatj pégà demunt sa pintura una uyada ràpida, y vatj tencà ets uys.

En principi no me vatj donà cónta de perquè elza tencava, però mentras sas pipéllas d'ets uys estavan tencadas vatj analisà ben aviad sa rahó que que fes qu'elza tencàs.

Éra un moviment sênsè volê per goñà tens y per pensà, (per assegurarmê de que sa méua vista no m'havía enganad), per calmà y preparà es méu esperit a una contemplassió més freda y més segura.

Es cab d'uns instàns vatj mirà de bell nòu sa pintura fitsament.

Maldement lo havés volgud, no poría duttà de que veyà emb tota sa claró possible, pèrque es primé reflètse d'es llum de sas espèumas demunt aquest cuadro havía difuminad s'estorada de qu'estavan poseïds es méus sentids y me havía tornad a sa vida réal.

Ja som dit qu'es retrato éra es d'una jove. Consistía emb un simple cap emb hómbrs, tot emb aquex estil que se díu en llenguatje tènnic de viñeta; éra algo parescud a sa manéra de Sully emb sos séus caps de predilecció.

Es brassos, es pits y fins y tot sas puntas d'es brillàns cabèys se fonían d'una manérai mpau-pabble en sa sombra indefinida però intènsa que servía de fóns a n'es conjunt.

Sa vasa éra oualada, manníficament dorad y embutid segóns es gust morisc.

Com fa s'art no poría trobarsê res més ammirabble que sa pintura en sí. Però pod essê molt bé que no fés ni tan sols justissi a s'immortal bélesa de sa fissonomía; lo que me va impresionà tan de sopetón y ben fort.

Ménos encara devía creure que sa méua immaginassió, en sortí d'aquell estad de sémisòmit, havés pres de cap a corre per essê sa d'una persona que visqués.

Però de sopetón vatj veure qu'es detalls d'es dibux, s'estil de sa viñeta y s'aspètte d'es cuadro havéssen difuminad totduna s'homòleg encant, y m'havéssen preservad de tota ilusió, anque tansols fós curteta.

Mientras feya aquestas reflètsiós emb molta vivó, vatj quedà mitj estês y mitj segud una hòra sensera per lo ménos, emb sos uys clavads en es retrato.

A la llèrga havend descubèrt es vertadé secrêt d'es séu efètte, me vatj déxà caure en es llit. Havía endevinad que s'encant de sa pintura éra una espresió vital absolutament adecuada a sa vida matéxa, que primérament m'havía fet commourermê y per més inri m'havía confús, somês y espantad. Emb un terró fóns y respetuós vatj tornà a colocà es canalòbre a sa séva priméra posissió.

Havend axí amagad a sa méua vista sa causa de sa méua molt fónnda remoguda, vatj cercà vivament es volumen que contenía ets anàlissis d'es cuadros y sa séva històri. Anand dret a n'es

número que desinnava a n'es retrato oual, vatj llegí sa confusa y singulà relassió siguiet:

"Éra una donzella d'extraordinari béllesa y tan amabble com plena d'alegría.

Y va sê malaída a s'hòra en que va veure, va estimà y se va casà emb so pintó.

Éll, apassionad, estodiós, senzill, havia ja trobada dòna dins sa séva art; élla, una jove de raríssima béllesa y no ménos amabble plena d'alegría; no éra tota élla més que llum y rietetas y se parexía en lo desbaratada a un jove endiot real; li agradavan totas sas còsas; no tenía rabi més qu'a s'art, qu'éra es séu rival; no tenía pò més qu'a sa paleta y es pinzells y demás istruméns doléns que la privavan de sa vista d'es séu adorad.

Va sê una còsa terrible per aquesta señora sentí es pintó xerrà d'es desitj de pintà a sa séva jove dòna.

Però éra modèsta y obedient, y se va sèure emb dulsura durant llèrgas semmanas en sa fósca y xécada habitassió de sa torra, en que sa llum se filtrava a través d'un paño, domés p'es sòtil.

Mientras tant éll, es pintó, posava sa séva glòri en sa séva fe qu'adelantava de díe en díe y de hòra emb hòra.

Y éra aquest un hòmo apassionad y estrañ y pensatíu, que se perdía dins sas sévas pardaladas,

fins a tal punt que no volía veure que sa llum que caya tan terriblement en aquesta torra aislada secava sa salud y ets esperits vitals de sa séva dòna, que fluxetjava visibblement per tot el mon, etsètte per éll.

Però a la llarga, com sa tasca tocava a n'es séu terme, ningú va sê ammês a visità sa torra; pêrque es pintó se havia tornad lòco a causa de sa calentó de sa séva feyna, y rara vegada separava es séus uys d'es paño, ni encara per mirà sa cara d'es séua dòna.

No volía veure qu'es colós qu'estenia demunt es paño éran trèts de sas galtas de sa qu'estava seguda devòra éll.

Y cuand havéren passadas moltas semmanas y no quedàva quèsi res que fé, a no essê un jugé toc a sa boca y un altre a un uy, s'esperit de sa señora va palpità encara com sa cridada d'una llanti d'oli que và a apagarsê.

Y llavoneses se va donà es toc en sa boca y se va omplí es uys; y durant un moment es pintó va quedà emb èstassis devant sa feyna qu'havía feta; però un minut después, cuand la va contemplà bé, va tremolà, se posà blanc y se va omplí de terró, cridand emb veu forta:

¡De bon de ve ês sa vida matéxa!

Se va girà per tornà a mirà a sa séva molt estimada, y... ¡estava morta!”